

АДАМЧУК Наталія

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ: МЕХАНІЗМИ РЕЦЕПЦІЇ

Повномасштабна російсько-українська війна поставила багато нових викликів не лише перед військовими, політиками, дипломатами, а й перед усіма, хто причетний до формування культурно-інформаційного простору. Письменники, поряд із журналістами, докладають максимум зусиль, щоб подолати ворога на інформаційному фронті, донести світові правду про злочини росії, засвідчити мужність наших захисників та стійкість звичайних українців.

Літературний текст сьогодні не лише естетизує дійсність, розширює та доповнює світ мистецтва, а й ставить перед собою досить амбітні, донедавна невластиві йому завдання. Якщо йдеться про твори українських письменників останнього десятиліття, то вони мають свою виразну специфіку, адже мистецтво часів війни «не тільки обмежене в жанрах та формах, а й усунуло заражене мілітарним духом. Приречене балансувати на крихкій межі життя та смерті, насильства й болю, емоційного знечулення та надмірної емоційності, приміряє на себе своєрідну естетику – страждання та смерті» [1, С. 28].

У сучасному літературознавстві виокремлюють особливий, мілітарний типу дискурсу, який «охоплює не лише тексти про активну фазу війни, а й художні твори, що їй передували, прогнозували майбутній соціально-політичний, ментальний, ціннісний конфлікти, попереджали про його загрозу» [2, С. 169]. Дослідники зазначають, що сучасна мілітарна українська проза є нетотожною воєнній прозі двох світових воєн. Вона вирізняється своєрідною формою наративу, блискавичністю реагування на події, жанровою строкатістю, зрештою, масштабністю завдань, з поміж яких найважливіше – розповісти світові правду про війну в Україні. Усе це дає можливість визначати її як окремий тип дискурсу і як літературний феномен, «доволі болючий і травматичний досвід, а проте – без нього нічого не

вийде, без нього ми ризикуємо лишити без пояснення купу деталей, спалахів та епізодів, з яких потім, з часом, буде складатися наша оповідь про цю війну, наша візія цих місяців, наша правда про біль та відвагу» [1, С. 9].

На прикладі українського літературного процесу часів військової агресії росії проти України простежуємо явище інтеграції текстів, написаних безпосередніми учасниками і свідками цих подій. Сюди належать твори військових (це так звана «ветеранська», або комбатантська література), волонтерів, медиків, журналістів, людей, які вимушено через війну покинули свої домівки – внутрішніх і зовнішніх переселенців. Кожен із них має свій досвід взаємодії з війною, тож через мілітарні наративи прагне передати правду війни, бути почутим, осмислити власні травматичні переживання. Йдеться передусім про творчість Бориса Гуменюка, Ярини Черногуз, Максима Кривцова, Вікторії Амеліної, Володимира Вакуленка. Однією з визначальних ознак їхніх творів є сповідальність, а самих авторів, які загинули в цій війні, вже названо «новим розстріляним Відродженням».

Автор, який розповідає про війну, стикається з багатьма викликами. Як пояснити досвід війни, адже насправді його можна лише пережити? Як знайти потрібні слова, щоб описати світові, чим є для нас і для людства ця війна? Як доносити правду і не виглядати слабкими чи навіть істеричними? Рон Кеппс, американський письменник, який був безпосереднім учасником декількох воєн, у книзі «Як писати про війну» зазначає: «Нам доводиться використовувати слова для опису того, що ми, як люди, не запрограмовані бути бачити або переживати», тому «кожен має розповісти історію війни з того місця, де ми є, з точки нашої правди» [2].

У вітчизняному культурному просторі мілітарний дискурс війни через великі прозові тексти представлений творами Василя Шкляра («Чорний ворон. Залишенець», «Чорне сонце», «Заячий костел»), Марії Матіос («Букова земля», «Майже ніколи не навпаки»), Юрія Винничука («Танго смерті»), Лариси Денисенко («Відлуння»), Володимира Лиса («Століття Якова»), Оксани Забужко («Музей покинутих секретів»), Галини Вдовиченко («Маріупольський процес»), Анастасії Левкової («За Перекопом є земля»), Тамари Горіха Зерня («Доця», «Шептуха»), Валерія Ананьєва («Сліди на дорозі»), Станіслава Асєєва («Світлий Шлях»), Артема Чеха («Хто ти такий?»), Євгена Положія («Мрія») та багатьох інших авторів і авторок, що свідчить про актуальність мілітарної теми. Ці твори дуже різні й водночас дуже сильні, варті того, щоб про них знали не лише українці, а й світова культурна спільнота, бо такі книги стають важливим чинником міжнародної культурної дипломатії.

Мілітарні тексти є важливим корпусом творів новітньої української літератури, що активно реагує на явища й події сучасних реалій. Війна сьогодні промовляє до світу голосами багатьох окремих історій, кожна з яких варта того, щоб про неї не забули. І саме письменникам належить зробити цінність цих історій справді видимою.

Література

1. Жадан С. (2023). Свідчити і пам'ятати. 77 днів лютого. Україна між двома символічними датами російської ідеології війни. Київ: Лабораторія. 224.
2. Поліщук Я. (2017). Зобразити війну. *Pomiędzy. Polonistyczno-ukrainoznawcze studia naukowe*. Wrocław. 3. 27-50.
3. Романцова Б. Рон Кеппс: Кожен має розповісти про війну з місця, де є, зі своєї точки правди. <https://chytomo.com/ron-keps-kozhen-maie-rozpovisty-pro-vijnu-z-mistsia-de-ie-zi-svoiei-tochku-pravdy>
4. Сидоренко О. (2021). Сучасна мілітарна проза як літературний феномен. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 48. 167-173.

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Дипломатична
академія
України**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025